

JUHAN
KULSI
DOKFOTO
KESKUS

KUI MA ÜKSKORD SUUREKS SAAN

■ ■ ■

Vincent Tremeau fotonäitus
ja ÜRO lapse õiguste konventsioon

Abimaterjal õpetajale
II kooliaste

VÄLISMINISTEERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

KOOLIASTE

II kooliaste

AINETUND

inimeseõpetus

LÕIMING

Inimeseõpetus – teemad „Tervis”, „Turvalisus ja riskikäitumine”, „Keskkond ja tervis”, „Suhtlemine teistega”.
Emakeel ja kirjandus – meedia- ja teabeteksti lugemine ja mõistmine, sõnavara arendamine.
Inglise keel – fotode saatetekstid on inglise keeles.
Kunstiained – digitaalse kunsti (foto) analüüs.
Ühiskonnaõpetus – peamised inimõigused, lapse õigused.

ÕPITULEMUSED

Õpilane...

- tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, oskab nimetada lapse õigusi ning tunneb ära nende rikkumise juhtumid;
- märkab erinevusi oma ja teiste kultuuride vahel;
- oskab lugeda ja mõista erinevat tüüpi tekste;
- väärtustab hoolivust ja õiglust;
- tunneb inimese vaimset ja füüsilist tervist mõjutavaid tegureid.

Soovitav on enne või pärast abimaterjalis kirjeldatud tegevusi käsitleda inimõiguste ja lapse õiguste teemat, näiteks alatatada arutelu lapse õiguste konventsiooni ning lapse õiguste ja kohustuste analüüsimiseks.

TUNNI KESTUS

2 x 45 minutit

VAJALIKUD VAHENDID

- slaidiesitlus „Kui ma ükskord II kooliaste”
- projektor
- internetiühendus
- abimaterjal õpetajale
- käsileht õpilasele – VALIK LAPSE ÕIGUSTE KONVENTSIOONI ARTIKLEID (lk 12)
- võimalusel maakaart klassi seinal (ei ole kohustuslik).

ÕPPETÖÖ KÄIK

Teema käsitus on jagatud kaheks osaks. Esimene osa, töö slaididega, annab õpilasele eelteadmised fotograafist, näitusest ja lapse õiguste konventsioonist. Teise osa moodustab näituse virtuaaltuur, mille õpetaja viib läbi oma arvutist pilte suurele ekraanile projitseerides ning milles analüüsitakse õpetaja valitud pilte.

EELTEADMISED (45 MIN)

Esimene tund annab õpilasele üldinfo näituse autori Vincent Tremeau, näituse taustaloo ja lapse õiguste konventsiooni kohta. Eelhäälestuseks ning eelteadmiste andmiseks sobib slaidiesitus „Kui ma ükskord II kooliaste”.

Fotonäituse autor Vincent Tremeau

Tekst slaidil 2

- *vabakutseline prantsuse fotograaf*
- *näituse valmimise ajal elas ja tegutses Dakaris Senegalis Lääne-Aafrikas (kaardil slaidil 5 tähistatud punase ringiga)*
- *on töötanud mitmes humanitaarkriiside all kannatanud piirkonnas.*

Õpetaja selgitab õpilastele mõisteid *humanitaarkriis* ja *humanitaarabi* (slaid 3).

Humanitaarkriis ehk humanitaarkatastroof on olukord, kus teatud sündmus(t)e tagajärjel on ohus mõne kogukonna või suurema inimgrupi tervis, heaolu ja turvalisus. Kriisist puudutatud piirkonnal ei ole endal piisavalt vahendeid olukorra lahendamiseks ja seega vajatakse rahvusvahelist abi ehk humanitaarabi. Humanitaarabi on lühiajaline ja kiireloomuline kriisiabi inimeste päästmiseks ning kannatuste leevendamiseks konflikti, looduskatastroofi, näljahäda või epideemia puhul.

Fotonäituse taustalugu

Õpetaja avab slaidi 4 ja tutvustab taustainfot (allikas: [Häppening](#)).

Fotograaf küsis oma kuus aastat kestnud projektis lastelt ja noortelt, kelleks nad tahavad suurena saada, ning palus neil ennast käepäraste vahenditega vastava ameti esindajaks kostümeerida.

Ta alustas Kesk-Aafrika Vabariigist, kus parajasti oli käimas kodusõda. Esialgu soovis ta lihtsalt fotosessiooni vaheajal lastele tegevust pakkuda. Ta mõtles endamisi, et mis neist lastest, kellel ei olnud sõja tõttu võimalik pikka aega koolis käia, täiskasvanuna saada võib.

Tulemuseks on haarav ja tundlik väljapanek, mis kõnetab meid kahel tasandil: ühelt poolt siirad ja haaravad fotod lastest ja teisalt fotode kõrval olevad lood, mis räägivad sellest, miks keegi just sellise ameti valis.

Vastustest ilmnevad muuhulgas ka soopõhised arusaamad sellest, millised on naiste ja meeste rollid ühiskonnas ning nendele rollidele vastavad ametid.

Vastustes kajastuvad kohati vastandlikud hoiakud ja suhtumised: osad lapsed lasid oma unistustel ja fantaasial lennata, kujutledes oma tulevikku helge ja turvalisena, teiste vastustes peegeldus pettumus ja viha ning soov neile ülekohut teinud maailmale samaga vastata.

Õpetaja avab seejärel slaidi 5 maakaardiga ja näitab, kus need riigid asuvad. (Allikas: [Eesti Päevaleht](#))

Näiteks Kesk-Aafrika Vabariigis kohtus Vincent tulevaste teemandiotsijate, piloodi ja poepidajatega. Malis ja Nigeris ajakirjanike, medõdede ja farmeritega. Kongos olid ligi pooled poisid riietunud sõduriks. Igal maal leidis õpetajaid. Iraagis oli meremeheametist unistaja, kes ise polnud kunagi merd näinud.

Õpetaja juhib tähelepanu, et fotograafi elukoht näituse valmimise ajal on punase ringiga tähistatud riigis – Senegalis.

Lapse õiguste konventsioon

Õpetaja avab slaidid 6 ja 7 ning juhib tähelepanu ÜRO lipule ja embleemile neil slaididel.

Slaidi 6 tutvustus õpilastele:

Lapse õiguste konventsioon on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassambleel aastal 1989 vastu võetud laste õigusi puudutav riikidevaheline kokkulepe, millega Eesti ühines 1991. aastal. Konventsioon määratleb lapse õigused alates sünnihetkest kuni 18-aastaseks saamiseni.

See on maailmas üks kõige ulatuslikumaid inimõigusi puudutavaid lepinguid, mis koosneb 54 artiklist, teie töölehele on neist valitud 24. Eestis kontrollib ja juhendab konventsiooni täitmist lasteombudsman.

Slaidi 7 tekst:

Konventsioon lähtub põhimõttest, et ühiskonnal on kohustus tagada lapse põhivajaduste rahuldamine ning pakkuda tuge lapse arenguks.

Suurimad üleilmsed probleemid on lapstööjõu kasutamine ning õppimisvõimaluste puudumine, eriti tüdrukutel.

2020 a. oktoobris avati Vincent Tremeau fotonäitus Juhan Kuusi Dokfoto Keskuses tähistamaks ÜRO 75.aastapäeva. Näitus sündis koostöös Dokfoto Keskuse ja Eesti Välisministeeriumiga.

(Lisainfo: Fotograaf Tremeau pani näituse üles 2019 a. suvel New Yorgis (USA) ÜRO peakorteris organisatsiooni 75. aastapäeva tähistamiseks. Näituseprojekti „Kui ma ükskord suureks saan“ on eksponeeritud üle maailma: Dakaris, New Yorgis, Washingtonis, Londonis, Genfis, Tokyos, Itaalias ja ka Eestis.)

Seejärel jagab õpetaja õpilastele käsilehed ja palub neil kordamööda ette lugeda tabelis olevad lapse õigused. Tegu on konventsiooni lühendatud versiooniga ehk lapsed loevad läbi 54 artiklist 24. Kõik 54 artiklit on lühendatud kujul välja toodud metoodilises juhendis „Õigus olla laps” (lk 21–22). Iga laps saab ette lugeda korraga ühe konventsiooni artikli.

Selgitage õpilastele, et kõik riigid, kus fotod on tehtud, on kannatanud humanitaarkriisi tõttu, mis tähendab, et neis riikides ei ole suudetud tagada laste õigusi. Aga milliseid õigusi on rikutud? Sellele küsimusele vastuse leidmiseks alustab õpetaja virtuaalnäituse tuuri.

TÖÖ NÄITUSEGA (45 MIN)

Õpetaja alustab tuuriga. Sissejuhatuseks valib ta 3–4 pilti, mille juures olev tekst on lühem ja mis ei ole õpilaste vanust arvestades liiga šokeerivad. Kõigepealt näitab õpetaja õpilastele fotot ja küsib, kelleks see laps nende arvates tahab saada. Pärast mõne variandi kuulamist loeb õpetaja ette foto tutvustuse: unistuste ameti, lapse nime, vanuse ja riigi. Seejärel küsib õpetaja, kas konkreetse lapse puhul tundub, et mõnd lapse õigust on rikutud. Selleks kasutavad õpilased käsilehte ja kirjutavad iga konventsiooni artikli alla lapse nime, kelle puhul artiklis nimetatud õigust on rikutud. Ka siis, kui käsilehel toodud artikkel on mingil moel lapse looga seotud, loeb õpetaja vastuse õigeks – olulisim on tõlgendamine ja seoste nägemine.

Näiteks valige järgmised:

• ÕPETAJA (Ruum 2)

Awa, Kesk-Aafrika Vabariik

„Me kõik tahame oma eluga midagi ette võtta. Kui ma ükskord suureks saan, hakkan õpetajaks. Aga teiste õpetamiseks pean enne ise lugema ja kirjutama õppima.”

(Artikkel 28)

• SÕDUR (Ruum 3)

Patrick, Kongo Demokraatlik Vabariik

„Ma tahan hakata sõduriks, et oma rahvast kaitsta. Ma olen juba 12 korda oma kodukülast põgenenud. Iga kord, kui me põgeneme, peame magama võsas ja ohtlikes paikades, kus keegi meid ei kaitse. Mulle ei meeldi tegelikult sõda, sest sõja ajal kostab kogu aeg tulistamist, see teeb mu kõrvadele haiget ja ei meeldi mulle.”

(Artiklid 6, 27, 39)

• PRESIDENT (Ruum 3)

David, Mali

„Ma tahan saada Mali presidendiks, sest see on hea töö ja sellega käib kaasas palju raha. Ma teeksin oma riigi heaks hästi tööd.”

Seejärel analüüsitakse põhjalikumalt 3–4 pilti. Kõigepealt püütakse taas ära arvata, mis ametiga võib tegu olla. Seejärel loeb õpetaja ette lapse loo (need lood on pikemad) ja küsib iga lapse kohta loo järel toodud küsimused. Õpilased vastavad suuliselt, kasutades käsilehte, ja kirjutavad lapse nime käsilehele vastava artikli alla. Õpetaja võiks põgenike puhul näidata maakaardil, kust kuhu on laps põgenenud. Õpilastele võib selgitada, et põgeneda saab nii oma riigi piires (riigisisene põgenik) kui teise riiki (pagulane).

• JALGPALLUR (Ruum 3)

Adama Abdoulaye, 14-aastane, Nigeeria põgenik Tsaadis

„Kui me esimest korda laske kuulsime, arvasime, et need on Nigeeria sõjaväelased, kes midagi tähistavad. Oli varane hommik, ma läksin teemajja, aga tänaval märkasid, et inimesed jooksevad ja teemüüjat pole kohal. Ma tulin jooksuga koju tagasi, aga mu vanemad olid juba läinud. Leidsin ühe naabri ja lahkusin koos temaga. Kõndisime Maidugurisse (Nigeerias) ja leidsime veoautojuhi, kes meid auto peale võttis. Auto viis meid laagrisse, aga minu vanemaid seal ei olnud. Mul ei olnud kuidagi võimalik nendega ühendust võtta või välja uurida, kus nad on. Ma otsustasin neid sellegipoolest otsida ja minna teise linna, mis oli ka Nigeerias. Kõndisime koos naabriga maha 100 kilomeetrit. See võttis päevi, mõnikord ei seisnud ma kurnatusest enam püsti ja läheduses olnud inimesed pidid mind toetama. Leidsin üles oma ema, aga me ei tea, kus on isa, keegi ei ole temast midagi kuulnud.

Kui ma ükskord suureks saan, tahan hakata jalgpalluriks. Muidugi võivad naised jalgpalli mängida, ma nägin seda ükskord telekast. Laagris ütlevad mõned poisid, et jalgpall on ainult meestele – kui nad nii räägivad, võtan palli enda kätte ja ütlen neile: „Pange mind proovile!”

Miks pidi Adama põgenema?

Milliseks kujunes tema teekond?

Millise eelarvamusega Adama oma unistuste nimel kokku on puutunud?

Millist lapse õigust Adama puhul on rikutud?

(Näiteks artiklid 6, 9, 19, 10, 22, 24)

• TANTSIJA (Ruum 3)

Kusum Chaudhary, 15-aastane, Nepal

„Ma tahan ainult tantsida. Tihti valutavad mu lihased tööst, mida ma pean tegema, aga kui saaksin terve päeva tantsida, siis ma vist ei väsi kunagi ära. Alati, kui olen kurb, lähen vanemate maja taha sinepipõllule ning tantsin ja keerutan ja keerlen kollaste õite vahel. Ma tunnen end siis kuidagi kergemana – on selline tunne, et kõik saab lõpuks korda. Ma ei ole kunagi tantsutunde võtnud, aga arvan, et tänu harjutamisele oskan ikkagi üha paremini tantsida. Igal hommikul näen oma sõpru vormiriietuses kooli minemas ja olen kurb, et ei saa koos nendega minna. Mul jäi kool umbes 13-aastaselt pooleli ning praegu on tõsine mure, mis edasi saab, sest kardan, et mul ei ole piisavalt haridust, et teha seda, mida ma tahaksin.

Sageli on mul tunne, et asjad on kontrolli alt väljas, aga ma ei räägi sellest kunagi kellegagi, isegi mitte oma sõpradega. Tunnetesse siin hästi ei suhtuta. Tuleb lihtsalt eluga edasi minna. Nii proovingi tulevikule mitte eriti mõelda, sest see hirmutab mind. Näiteks mis siis saab, kui mind sunnitakse ebameeldiva inimesega abielluma? Seda juhtub siin kogu aeg ja selle vastu ei saa midagi ette võtta.

Tüdrukutel on siin elu raskem. Kui ma olin seitsmeaastane, suri mu isa, aga mind ei lubatud isegi matustele, sest ma olen tüdruk. Minu arvates pole see õiglane.”

Mis on Kusumi loos positiivset?

Miks ta ei saa oma sõpradega kõigest rääkida?

Mida Kusum kardab?

Millist õigust on Kusumi puhul rikutud või võidakse tema arvates rikkuda?

(Näiteks artiklid 5, 12, 14, 19, 28, 32, 36)

• MEREMEES (Ruum 4)

Malak Nazir, 12-aastane, Iraak

„Ma ei ole kunagi merd näinud ja ma ei oska ujuda, aga fotodel paistab meri nii rahulik. Mulle meeldib ette kujutada, kuidas ma istun keset avamerd paadis, ümberringi vaid veesina.

Ma tahan lihtsalt siit laagrist pääseda ja minna nii kaugele kui võimalik. Võib-olla Erbilisse või Bagdadi. Ükskõik kuhu, kus ei peaks telgis elama. Ma püüan argielu ebamugavustest mitte masendusse langeda, aga mõnikord taipan, et olen juba tükk aega kulme kortsutanud, ja ma kardan, et ei oskagi enam õnnelik olla.

Eelmisel aastal läks meil elu raskemaks, sest meie isa viidi ära ja me ei tea, kas me teda enam kunagi näeme. Ta oli muusik, nii et telk on muusikariistu täis. Iga kord, kui näen tema trumme, tõuseb mul nutt kurku.”

Kuidas sulle tundub, mis on peidus Malaki soovi taga saada meremeheks?

Millest võib Malak puudust tunda?

Millist õigust on Malaki puhul rikutud?

(Näiteks artiklid 10, 22, 24, 27)

• TEEMANDIOTSIJA (Ruum 2)

Aladi, Kesk-Aafrika Vabariik

„Kui ma ükskord suureks saan, hakkan siin teemante otsima, et saaksin palju raha teenida.” „Tahvel on tume, aga teemant on hele,” ütleb kohalik vanasõna, võttes suurepäraselt kokku hoiakud selle kohta, kuhu oleks tulusam investeerida: haridusse või maavarade kaevandamisse. Teemantide kaevandamist peetakse tulutoovaks äriks ja paljud lapsed jätavadki kooli pooleli, et teemandikaevandusse tööle minna.”

Selgita, mida tähendab Kesk-Aafrikas levinud vanasõna „Tahvel on tume, aga teemant on hele.”?

Kuidas veenda Aladit edasi õppima, mitte esimesel võimalusel tööle minema? Tooge välja 5 põhjust.

Õpetaja kirjutab need tahvlile.

KOKKUVÕTE

Õpetaja küsib õpilastelt, milline lugu neile kõige rohkem korda läks ja miks. Õpilased vastavad suuliselt, arutelu toimub kogu klassiga ühiselt. Samuti võiks küsida, kas õpilastel tekkis muid näituse ja laste õigustega seotud küsimusi või kas midagi jäi selgusetuks. Õpilaste vastuseid saab arvesse võtta järgmiste tundide planeerimisel/ettevalmistamisel.

EDASIARENDUS

Õpetaja küsib õpilastelt, kelleks nad tahavad saada ja miks.

- A. Õpetaja palub välja mõelda lühike pantomiim, mille järgi teised peavad ära arvama unistuste ameti. Õpilane ütleb lõpuks õige vastuse ja põhjendab oma valikut.
- B. Õpetaja palub õpilastel teha kodus näitusest inspireeritud foto, kus õpilased kujutavad käepäraste vahenditega oma unistuste ametit. Õpilased saadavad pildid õpetajale ning neid vaadatakse ühiselt tunnis, püüdes ära arvata üksteise ameteid.

KASUTATUD ALLIKAD

1. Vincent Tremeau – Kui ma ükskord suureks saan. Näituse teemaleht. Juhan Kuusi Dokfoto Keskus. Kasutatud: 17.02.2021
<https://dokfoto.ee/uritused/vincent-tremeau-kui-ma-ükskord-suureks-saan/>
2. Johanna Jolen Kuzmenko. (2020). Arvustus: Vincent Tremeau lood unistustest ja läbielamistest. Häppening. Muusika, disaini ja kultuuri ajakiri. 10. november 2020. Kasutatud: 17.02.2021
<https://anditshappening.ee/arvustus-vincent-tremeau-lood-unistustest-ja-labielamistest/>
3. Dokfoto keskuses näeb kriisikollete laste tulevikuunistusi. 15. november 2020. Eesti Päevaleht. Kasutatud: 17.02.2021
<https://epl.delfi.ee/artikkel/91372313/dokfoto-keskuses-naeb-kriisikollete-lastetulevikuunistusi>
4. Õigus olla laps. Kuidas käsitleda koolis lapse õigusi. MTÜ Mondo. Taksvärkki Oy. 2017.
https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2019/04/%C3%95igus_olla_laps_eesti.pdf

NÄITUSE MEEDIAKAJASTUS

1. [Intervjuu fotograaf Vincent Tremeau'ga näitusel. Ringvaade \(Videolugu alates 17'29"\)](#)
2. [Aafrika lapsed tahavad saada teemandiotsijaks, sõduriks, arstiks või presidendiks. Eesti Ekspress](#)
3. [Näitusekülastus psühholoog Anna-Kaisa Oidermaa ja uhhuduurlase Mart Kuusega. OP \(Videolugu alates 29'13"\)](#)
4. [Arvustus: Vincent Tremeau lood unistustest ja läbielamistest. Häppening](#)
5. [Intervjuu Toomas Järvetiga. Neeme Raud. Siin \(Helilõik alates 30'30"\)](#)
6. [Dokfoto keskuses näeb kriisikollete laste tulevikuunistusi. EPL](#)
7. [Galerii: Dokfoto keskuses avati näitus fotodele jäädvustatud unistustest. ERR Kultuur](#)
8. [Avatakse fotograaf Vincent Tremeau näitus. Postimees](#)

LISAMATERJALE

1. [V. Tremeau Instagrami konto](#)
2. [Lapse õiguste teatmik](#)
3. [Lapse õigused II – Malala Yousafzailugu II kooliastmele](#)
4. [Videoloeng „Miks me ikka veel räägime lapse õigustest?“](#)
5. [Dokumentaalne lühifilm ja tunnikava „Aasta ilma vanemateta“](#)
6. [Dokumentaalfilm „5800 kilomeetrit koolini“](#)

VALIK LAPSE ÕIGUSTE KONVENTSIOONI ARTIKLEID		
ARTIKKEL 2 Lapse heaolu ei tohi sõltuda sellest, kust ta pärit on või kuidas ta välja näeb.	ARTIKKEL 5 Riigid peavad aitama vanemaid ja teisi täiskasvanuid nii, et nad saavad toetada lapse arengut.	ARTIKKEL 6 Kõigil lastel on õigus elule ning riik peab lapsi ja nende arengut igati toetama.
ARTIKKEL 9 Iga laps peab saama elada koos oma vanemate ja perekonnaga, kui tal on nendega koos turvaline elada.	ARTIKKEL 10 Kui laps on pidanud lahkuma oma kodumaalt, peab tal olema võimalik sinna tagasi pöörduda ja taasühineda oma perekonnaga.	ARTIKKEL 11 Riigid peavad takistama laste ebaseaduslikku välismaale viimist.
ARTIKKEL 12 Lapsel on õigus väljendada oma vaateid ja avaldada arvamust teda puudutavates küsimustes.	ARTIKKEL 13 Lapsel on sõnavabadus. Laps võib ennast vabalt väljendada, kui ta ei solva ega ohusta sellega teisi.	ARTIKKEL 14 Lapse mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadust tuleb austada.
ARTIKKEL 16 Lastel on õigus isiklikule elule.	ARTIKKEL 17 Lastel on õigus teada, näiteks televisiooni, raadio ja ajalehtede vahendusel, mis maailmas toimub.	ARTIKKEL 18 Riik peab toetama vanemaid laste kasvatamisel.
ARTIKKEL 19 Lapsi tuleb kaitsta vägivalga ja ärakasutamise eest.	ARTIKKEL 20 Riik peab abistama pereta lapsi.	ARTIKKEL 22 Pögenike laste eest peab hoolitsema.
ARTIKKEL 24 Lastel on õigus elada tervena ja saada vajaduse korral ravi.	ARTIKKEL 27 Lastel on õigus eluasemele ja lapse arenguks vajalikele elutingimustele.	ARTIKKEL 28 Lastel on õigus haridusele. Algharidus peab olema kohustuslik ja kõigile kättesaadav.
ARTIKKEL 29 Haridus peab arendama laste oskusi ja sallivust.	ARTIKKEL 31 Lapsel on õigus vabale ajale, mida ta saab kasutada mänguks ja meelelahutuseks.	ARTIKKEL 32 Lapsed ei tohi teha liiga rasket või ohtlikku tööd ega liiga pikki tööpäevi.
ARTIKKEL 36 Lapsi tuleb kaitsta igasuguse ekspluateerimise eest.	ARTIKKEL 38 Alla 15-aastased lapsed ei pea osalema sõjategevuses.	ARTIKKEL 39 Väärkohtlemise ohvriks langenud lapsi peab aitama.